DIVISIONES VTRIVSQVE IVRIS ad Differentias proximæ.

LEANDRI GALGANETTI

I. C.

COLLENSIS, AC CIVIS ROMANI.

COMITIS PALATINI, AC AVRATAE Militiæ Aequitis, in Romana Curia causarum Aduocati integerrimi;

ET AD PRAESENS IVDICIS APPELLATIONVM, nullitatum Vrbis, ac Romani Populi Capitanei.

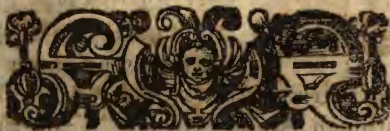

ROMAE, Apud Gulielmum Facciottum. M. DC. X.

SVPERIORVM PERMISSV.

image
not
available

cursum dirigo lucidissima meæ in hoc studiorum mari nauigationis sydera deflectere; Offero igitur curam hanc meam tibi, maximæ expectationis, ac supra ætatem Puer, precorq. te, vt in hoc exiguo, atque infra meritum tuum, ac meum vobis officij debitum munere, mei erga te orientem sæculi nostri solem, ac Domum tuam Excellentissimam, obsequij, ac deditissimæ vobis omnibus, Principes Burghesij, voluntatis immensitatem introspicias, quod facile facti tibi est, qui tam aui ingenio præstas, quam eum nomine repræsentas, neque enim minus à bono rerum æstimatore ex Elephantorum, balenarumq. corporibus, quam ex formicis, apibusq. summi eorum fictoris Dei Sapientiæ Infinitas colligi, ac quodammodo attingi, ne dùm considerari potest: Vale Pulcherrimè ciuitatis flos, ac virtutis fructus, quos nobis isthæc egregia indoles tua promittit, vberrimos, ac diuturnos quam primum presta ad nobilissimæ gentis tuæ, ac Christianæ Reipublicæ ornamentum.

INDEX

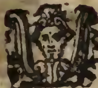

INDEX.
DIVISIONVM IVRIS.

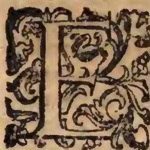
Libe-

F I N I S.

De

De Diuiſione ipſa.

EST autem Diuiſio, quæ rem ſemouens à re vtramque abſoluit ratione ſubiecta. Cicer. ad Herennium, lib.4.de Diſtributione, verſ. Diuiſio eſt, &c. & dicitur etiam communioris rei in anguſtiores, & minus communes Diſtinctio.teſte Guliel. Lapid. in tractatu de Diuiſ. in ſuo Meth. Dialect. & alia dicitur nominis, alia rei. Nominis eſt, quando vocabuli ſignificationes, quæ interdum multæ ſunt, exponimus, quam Lapid. partitionem æquiuocationis vocat, quæ ad differentiam proxime accedit; cum ob diuerſitatem nominis inducatur diuerſitas rei, vt in Iure eſt Diuiſio Iniuriæ. Inſt. de Iniur. in princ. & diuiſio familiæ. l. pronunciatio. 195. ff. de verborum ſignif. rei eſt, vel generis in ſpecies, vel totius in partes, illa proprie diuiſio, hæc partitio appellatur; & differt hæc ſpecialis diuiſio à partitione, ſicut ſpecies à parte; de ſpecie autem genus predicatur, de parte totum non; non enim vt dicimus hominem eſſe animal dici poteſt parietem eſſe domum. Diuiſionis ſpecialis tria ſunt præcepta. Primum, vt ſit bimembris. Secundum, vt differentiæ, ex quibus conſtat, ſint repugnantes. Tertium, vt omnes ſpecies rei diuidendæ complectatur.

Primum tamen non poteſt perpetuo obſeruari, cum veris differentijs deſtituamur, ac ipſarum penuria laboremus, vt notaui in compen. differentiarum, in princ. verſ. & quia. Poteſt autem ſumi ex omnibus fere locis, ex quibus argumenta promuntur. Vt à cauſa efficiente, Ius aliud dicitur Naturale, aliud Gentium, aliud Ciuile; A cauſa finali aliud Publicum, aliud Priuatum; A ſubiecto aliud verſari circa perſonas, aliud circa res, aliud circa actiones. Tales diuiſiones in diſtributione artis, ſeu

operis

operis ſubdiuidendæ ſunt, & ſingulæ ſubdiuiſiones rurſus in anguſtiores ſpecies diuidendæ. Hoc eſt, quod Cicero, lib. 1. de Oratore dicit. Omne Ius Ciuile in genera digerendum, deinde eorum generum quaſi quędam membra diſpertienda eſſe. Vt Imp. Iuſt. in ſuis Inſt. præmiſſo generali Iuris tractatu, diuidit Ius, in Ius perſonarum, rerum, & actionum, de iure perſonarum tractat. lib. 1. de rerum iure, lib. 2. 3. & 4. de actionum iure, lib. 4. tit. 6. cum ſequentibus, & perſonarum alias duas facit diuiſiones, nam diuidit homines in ſeruos, & liberos, hos rurſus in ingenuos, & libertinos, item in eos, qui ſunt alieni iuris, & qui ſunt ſui iuris, ſingula in anguſtiores ſpecies ſubdiuidit, quod etiam in rerum, & actionum iure facit, vt ibi patet.

Ad eundem modum poteſt iuris vniuerſi à ſummis generibus ad infimas eius ſpecies fieri diuiſio, quemadmodum conſtat ex diuiſionibus infra poſitis; quæ diuiſiones quãtum proſint ad ſingulorum lectionem, & cognitionem iudicauit. Cicero, lib. 1. ad Herennium de diuiſione cauſarum, & poſt eum Quintilianus de Oratore, lib. 2. de diuiſione, cap. 7.

Sed, vt non ſemper neceſſaria, & quandoq. ſuperuacua eſt, ita oportune adhibita plurimum ſcriptis, orationiq. lucis, & gratiæ confert; Neque enim id ſolum efficit, vt clariora fiant, quæ dicuntur, rebus velut ex turba extractis, & in conſpectu Iudicum poſitis, ſed reficit quoque legentem, ac audientem certo ſingularium partium fine, non aliter, quam facientibus iter multum detrahunt fatigationis notata in ſcriptis lapidibus ſpatia; Nam, & exhauſtis laboribus noſſe menſuram voluptati eſt, & ſcire quantum ſuperſit hortatur ad reliqua fortius exequenda; nihil enim longum videri neceſſe eſt, in quo, quid vltimum ſit, certum eſt. Nec immerito multum ex diligentia partiendi tulit laudis Quintus Hortenſius; Cuius tamen diuiſionem in digitos diductam nonnunquam Cicero le-

ro le-

to leuiter eludit; Nam eſt certus eius modus, & euitanda maxime concisa nimium, & velut articuloſa partitio; Nam, & authoritati plurimum detrahunt minuta illa, nec iam membra, ſed fruſta, & huius gloriæ cupidi, quo ſubtilius, & copioſius diuiſiſſe videantur, & ſuperuacua aſſumunt, & quæ natura ſingularia ſunt, ſecant, nec tam plura faciunt, quam minora. Deinde cum fecerunt mille particulas, in eandem incidunt obſcuritatem, contra quam partitio inuenta eſt. Diuiſio, & ſimplex propoſitio quoties vtiliter adhiberi poteſt. Primum debet eſſe aperta, atque lucida; Nam quid ſit turpius, quam obſcurum eſſe id ipſum, quod in eum ſolum adhibetur vſum, ne cætera ſint obſcura? Tum breuis, nec vllo ſuperuacuo onerata verbo, Non enim quid dicamus, ſed de quo dicturi ſumus, oſtendimus. Obtinendum etiam, ne quid in ea deſit, ne quid ſuperſit. Supereſt autem ſic fere, cum aut in ſpecies partimur, quod in genera partiri ſatis ſit, aut genere poſito ſubijcitur ſpecies, vt ſi dicam de Virtute, Iuſtitia, Continentia, quæ uirtutis ſunt ſpecies. Particio proponit quid ſit, de quo conueniat, quid, de quo ambigatur. In eo, quod conuenit, quid aduerſarius fateatur, quid nos. In eo, de quo ambigitur, quę dicturi ſumus, quę noſtrę propoſitiones, quę partis aduerſę. Turpiſſimum vero, non eodem ordine exequi, quo quicque propoſueris.

In quam quidem turpitudinem Iuſtinianum incidiſſe videtur, qui cum omne ius, quo vtimur, vel ad perſonas, vel ad res, vel ad actiones pertinere affirmet, & ideo de eis ordinate tractare promittat in §. omne autem, vlt. Inſtit. de iure natur. gent. & ciuil. tamen in Pandectis, Codice, & paruo legum Volumine promiſſum ordinem pręuertit, & perſonas cum rebus, & actionibus, res cum perſonis, & actionibus, actiones vero cum perſonis, & rebus miſcet, atque confundit, quas ſic admixtas, atque confuſas remouet, atque diſgregat ordinatiſſimus Nicholaus

Vigellius in sua absolutissima vniuersi Iuris Ciuilis Methodo, & in quinquaginta libris, ff. in septem partes promisso, & non seruato Iustiniani ordine distinctis.

Diuisionum totius Iuris Compendium.

Diuisio Prima.

1 IVS diuiditur in publicum, & priuatum. l. 1. §. huius studij, ff. de iust. & iure, & §. fin. instit. eod. & distinct. 1. c. penult. & 19. q. 2. c, duę sunt.

2 Priuatum ius diuiditur in Naturale, Gentium, & Ciuile. d. l. 1. §. priuatum, ff. eod. & §. fin. instit. eod. quę diuisio est sumpta à causa efficiente, & distinct. 1. in princ. & c. ius autem, & distinct. 11. c. catholica.

3 Iuris diuisio tertia sumitur ex materia, seu obiecto, nam omne ius, aut ad personas, aut ad res, aut ad actiones pertinet. l. 1. ff. de statu hom. & §. fin. instit. de iur. natur.

4 Item ius diuiditur in Diuinum, & Humanum. dist. 1. c. omnes, & dist. 8. c. 11.

5 Ius Ciuile diuiditur in scriptum, & non scriptum. §. constat, inst. de iur. natur. gent. & l. ius Ciuile, §. fin. ff. de iust. & iur. dist. 11. c. ius generale, in fin. & dist. 21. c. Ecclesiasticarum.

6 Altera iuris Ciuilis diuisio est in speciale, & pretoriũ, quę diuisio declaratur. l. ius autem. 7. ff. de iust. & iur. Iuxta quam diuisionem obligationes, & actiones, alię dicuntur Ciuiles, alię Pretorię, seu honorarię; & sic ex diuer-

sitate

ſitate nominis, differre vtiq; dignoſcitur, ex allegatis; de differentij, ius Naturale.

Diuiſio Secunda.

CONſtitutiones Principum diuiduntur, quia alię ſunt generales; alię perſonalęs, §. ſed, & quod, in fine, inſt. de iur. natur. gent. & ciu. & l. 1. §. fin. ff. de conſtit. Principum.

Item conſtitutionum perſonalium, alię ſunt cauſę, alię perſonę; Quę ſunt cauſę ad hęredes tranſmittuntur; Quę ſunt perſonę, non l. priuilegia. 156. ff. de reg. iur. & l. in omnibus. 68. ff. eod. & l. ex pluribus. 41. ff. de adminiſtr. tuto. & l. tempus. 29. ff. de reiudic. habet exemplum.

Item alię ſunt Ciuiles, & alię Eccleſiaſticę. diſtinct. 3. in princ.

Diuiſio Tertia.

PVblica iudicia diuiduntur, quia alia ſunt capitalia, alia non capitalia. Capitalia dicimus, quæ vltimo ſupplicio homines afficiunt. Non capitalia ſunt, ex quibus pecuniaria, aut in corpus aliqua coercitio pena eſt. §. 2. inſt. de publ. iud. & l. 2. ff. eod. & l. licet. 103. ff. de verbor. ſignif.

Diuiſio Quarta.

POena etiam diuiditur, quia alia eſt capitalis, alia non capitalis. l. capitalium. 28. in princ. ff. de pœnis. Item aliter diuiditur, quia alia vitam adimit, alia ſeruitutem adiungit, alia Ciuitatem aufert, alia exilium, aut coercitionem corporis continet, alia damnum cum infamia, alia dignitatis depoſitionem, aut alicuius actus prohibitionem contrahit. l. ſi quis. 6. § fin. cum ſeq. ff. eod.

Diuiſio Quinta.

RElegatio, ſiue exilium diuiditur, quia aut eſt certorum locorum interdictio, aut lata fuga, vt omnium locorum præter certum locum, aut Inſulæ vinculum, ideſt relegatio in Inſulam. l. exilium, ff. de interdictis, & relegatis. & l. relegatorum, in princ. eod.

Diuiſio Sexta.

PRæuaricationis iudicium diuiditur, quia aliud publicum, aliud moribus inductum eſt. l. præuaricationis, ff. de præuaricatoribus. & l. palam. 43. §. ſi qua calumniæ, ff. de ritu nupt.

Diuiſio Septima.

PRocurator diuiditur, quia aut omnium rerum, aut vnius rei eſſe poteſt. l. 1. §. 1. ff. de procurat.

Diuiſio Octaua.

MVnus diuiditur, quia aliud eſt publicum, aliud priuatum. l. honor. 14. §. 1. ff. de muner. & hon. Item aliud eſt patrimoniale, aliud perſonale, aliud mixtum. l. munerum. 18. in princ. ff. eod. & l. 1. in princ. & l. reſcripto. 6. §. ſciendum, ff. eod.

Diuiſio Nona.

ADoptio diuiditur, quia alia eſt arrogatio, alia adoptio. §. 1. inſtit. de adopt. & l. 1. cum ſequent. ff. eod.

Diui-

Diuiſio Decima.

TVtor diuiditur, quia alter eſt teſtamentarius, alter legitimus, alter datiuus, quia aut teſtamento, aut legibus, aut magiſtratu datur. §. permiſſam. inſtit. de tutulis. & l. 1. in princ. ff. de teſtam. tut. & toto titulo. inſt. de legit. agn. tute. & l. 1. in princ. ff. de legit. tutor. & toto titulo. inſt. de Attiliano tutor.

Diuiſio Vndecima.

SErui diuiduntur, quia alij naſcuntur, alij fiunt; Naſcuntur ex ancillis noſtris, fiunt iure gentium ex captiuitate, aut iure Ciuili, cum liber homo maior viginti annis ad precium participandum ſe ſe venundari paſſus eſt. §. ſerui, inſtit. de iure perſo. & l. & ſeruorum, §. 1. ff. de ſtatu hom.

Diuiſio Duodecima.

PEculium diuiditur, quia aliud eſt paganum, aliud caſtrenſe, aliud quaſi caſtrenſe. l. peculij. 37. C. de inoffic. teſt.

Diuiſio Decimatertia.

LIbertini olim diuidebantur, nam alij maiorem, & iuſtam libertatem conſequebantur, & fiebant Ciues Romani, alij minorem, & fiebant Latini. ex l. Iunia Norbana, alij inferiorem, & fiebant ex l. Aelia Sentia dedititij, hodie libertas ſeruis cum Ciuitate Romana præſtatur. §. libertinorum. inſtit. de libertinis. §. ſed hæc de iis libertinis. inſt. de ſucceſſ. libertorum. & l. vnica, C. de dedititia libert. toll. & l. vnica, C. de latina libert. toll.

Diuiſio

POssessio diuiditur, quia alia est Naturalis, alia Ciuilis. l. 1. in princ. ff. de acquir. poss. l. quæstio 115. §. possessio, ff. de verborum signif. & l. permissori. 52. §. 1. ff. de acquir. poss. & l. possessio. 49. §. 1. ff. de acquir. poss. & l. nemo. 10. in princ. C. eod. & l. 1. §. furiosus, in fin. ff. eod. & l. denique. 19. §. fin. ff. quibus ex causis maior.

Hinc possessionis vocabulum pro subiecta materia varie accipitur, aliter videlicet in vsucapione, aliter in interdictis, aliter in rei vēdicatione. Primo casu angustior est eius significatio. Secundo latior. Tertio latissima; Nam in vsucapionibus sumitur tantum pro ea detentione, qua quis rem aliquam tanquam suam possidet, ad quod facit. l. possideri. 3. §. genera, ff. de acquir. possess. In interdictis latius sumitur possessio pro ea detentione, qua quis rem aliquam detinet, non solum tanquam suam, sed, & tanquam alienam suo tamen, non alieno nomine, sic vsufructuarius, & vsuarius possidere rem dicitur, vt deiecto interdictum, vnde vi competat. l. quidem. 3. §. penult. & l. Fulcinius. 8. ff. de vi armata. l. vlt. ff. vti possid. Quo casu Seruus, Colonus, Procurator possidere non dicuntur, nec deiecti esse, cum non suo, sed alieno nomine possiderent. l. 1. §. quod seruus, ff. de vi, & vi armata.

In rei vendicatione, quæ aduersus possessorem datur, possessionis vocabulum latissime accipitur, vt etiam eum, qui non suo, sed alieno nomine possidet, contineat, vt est Depositarius, Colonus, Procurator, &c. l. officium. 9. ff. de rei vendic.

Triplex igitur est significatio vocabuli possessionis iuxta triplicem animum, quo res detinetur. Nam is, qui rem aliquam detinet, eam aut sub nomine detinet, aut alieno. Suo nomine duobus modis. Primo, tanquam suam. Secundo, tanquam alienam, ius tamen aliquod in ea prætendens, veluti vsufructum, vsum, pignus, &c.

Angu-

Angustiore igitur significatione is tantum possidere dicitur, qui suo nomine, & tanquam suam rem detinet, vt in vsucapionibus. Sic vsufructuarius, & similes non dicuntur possidere. l. 1. §. per eum. & l. permisceri. 52. in princ. ff. de acquir. poss. l. certe si. 6. §. is qui, ff. de precario. l. adquiruntur. 10. §. fin. ff. de acquir. rerum dom. l. Celsus. 5. §. Iulianus, versu quamuis nec hi, ff. ad exhibendum.

Latiore significatione possidere dicitur, qui rem detinet suo nomine, sed tanquam alienam, non suam, ob ius, quod in ea re habet, vt in interdictis.

Sic vsufructuarius etiam dicitur possidere. l. naturaliter. 12. in princ. & l. possessio. 49. in princ. ff. de acquir. poss. Item creditor dicitur possidere pignus. l. cum, & sortis. 35. §. fin. de pign. actio. l. serui. 16. ff. de vsucapi. Item is, qui precario rogauit, dicitur possidere. l. in rebus. 4. §. 1. ff. de precario. & l. 2. §. fin. ff. eod. & l. & habet. §. eum qui, eod. & l. possideri. 3. §. ex contrario ibi latinus tamen, ff. de acquir. poss. & l. interdum. 21. in princ. ff. eod.

Depositarius autem non dicitur possidere. l. licet. 17. §. fin. ff. depositi. Rota diuer. decis. 281. num. 10. par. 2. Neque Procurator. l. quod meo. 18. in princ. ff. de acquir. poss. neque Colonus, neque Inquilinus. l. certe si. 6. §. is qui rogauit, ff. de precario; neque is, qui in possessionem missus est. l. si quis. 10. §. idem Pomponius, ff. de acquir. poss.

Latissima significatione omnes omnino dicuntur possidere, qui habent restituendi facultatem, siue suo, siue alieno nomine detineant, vt in reiuendicatione. Sic etiam Depositarius, Colonus, Inquilinus, Procurator, & similes, qui alieno nomine detinent, possidere dicuntur. l. officium. 9. ff. de rei vendic. l. communi. 7. §. neque Colonus, ff. comm. diuidun.

Nihil habet commune proprietas cum possessione. l. naturali-

turaliter. 12. §. nihil commune, & l. permisceri. 52. in princ. ff. de acquir. poss. fieri itaque potest, vt alter possessor sit, Dominus non sit, alter Dominus sit, possessor non sit, & vt idem possessor, & Dominus sit. l. 1. §. huius autem, ff. vti possi. quanquam Iabolenus Domino non attribuat possessionem, in l. quæstio. 115. ff. de verborum signif. vbi ait, quidquid appræhendimus, cuius proprietas ad nos non pertinet, aut nec potest pertinere, hoc possessionem appellari, sentiens, opinor, quemadmodum vsusfructus cum proprietate consolidatus non amplius dicitur vsufructus, sed plenum dominium, ita quoque possessionem Domini non amplius possessionem, sed Dominium appellandum.

Possessionis vocabulum nunc facti, nunc iuris est, vt dictum est supra, nam Naturalis possessio eam significat, quæ corpore appræhenditur, & in facto consistit. Ciuilis eam, quæ consistit in iure, & ex qua non Domino vsucapio procedere possit. Sic vxor rem sibi à marito donatam possidere dicitur Naturaliter, non Ciuiliter, quia ius Ciuile improbat hanc possessionem, vt ex ea non procedat vsucapio. l. si eum qui. 27. in princ. ff. de donat. inter vir. & vxor. Ciuilis itaque possessio accipitur in sola supradicta prima significatione, cum quis rem aliquam detinet tanquam Dominus ipsius, quamuis re vera Dominus non sit, vt tamen eam rem vsucapere possit. Naturalis autem possessio accipitur in omnibus istis tribus significationibus, nam & is naturaliter possidere dicitur, qui rem aliquam tanquam suam detinet, vnde Dominium à naturali possessione proficisci dicitur. l. 1. in princ. vers. dominiumq. ff. de acquir. poss. nec distinguitur, vsucapi res ab eo possit, nec ne?

Vsufructuarius quoque rem, cuius vsufructum habet, creditor item pignus, & is, qui precario rogauit, naturaliter possident, vt supra ostensum est; sed, & Colonus, & Depositarius naturaliter possidere dicuntur. l. communi.

7. §. ne-

7. §. neque colonis, ff. comm. diuidum, & per consequens omnes alij, qui alieno nomine detinent.

Plane tam Naturalis, quam Ciuilis possessionis duplex videtur esse significatio. Vna naturaliter dicitur possidere, qui corpore rem appræhendit, siue iusta, siue iniusta sit possessio. Sic etiam Ciuiliter dicitur possidere, qui solo animo possidet. l. nemo. 10. in princ. ff. de acquir. poss. Sic duo eamdem rem in solidum possidere possunt, vnus naturaliter, siue corpore, & animo, alius ciuiliter animo tantum. l. & habet. 15. §. eum qui, ff. de prec. l. possideri. 3. §. ex contrario, vers. Sabinus tamen, & l. quo pignoris. 36. ff. de acquir. poss. l. serui. 16. ff. de vsucapio.

Altera significatione naturaliter dicitur possidere, qui rem ex iniusta causa detinet mala fide. Ciuiliter, qui possidet bona fide, ex qua possit procedere vsucapio; in qua significatione naturalis possessio dicitur quemadmodum filius naturalis ad differentiam legitimi. Sed in priori significatione naturalis possessio dicitur quemadmodum filius naturalis ad differentiam adoptiui. instit. de adopti. in princ.

Secunda possessionis diuisio est, quod altera est bonæ fidei; altera malæ fidei. l. possideri, §. genera, in fin. ff. de adquir. poss.

Tertia possessionis diuisio sumpta ex causa possessionis habetur, in d. l. possideri. 3. §. genera, ff. de adquir. poss.

Diuisio Decimaquinta.

INterdicta diuiduntur ex eorum officio, quia alia sunt prohibitoria, alia restitutoria, alia exhibitoria, alia mixta, quæ prohibitoria sunt, & exhibitoria. §. summa, inst. de interdictis, & l. 1. §. interdictorum, ff. eod.

Item diuiduntur ex eorum fine, quia alia adipiscendæ possessionis causa comparata sunt; alia retinendæ, alia recuperandæ. §. sequens, ibi adipiscendæ, ibi retinendæ, &

ibi recuperandæ. inst. de interdict. l. 2. §. hæc autem, ff. eod. & l. 1. §. est igitur, vers & vt pedius, ff. vti possidetis.

Item diuiduntur ex eorum materia, seu obiecto, quia alia competunt de rebus diuinis, alia de humanis. Item de rebus humanis, aut de his, quæ sunt alicuius, aut de his, quæ sunt nullius. l. 1. in princ. ff. eod. & l. 2. §. interdicta, ff. eod.

Item diuiduntur ex eorum materia seu obiecto iterum, quia alia in præsens, alia in præteritum referuntur. l. 1. §. interdictorum, ff. eod.

Item diuiduntur, quia alia qua si proprietatis, alia possessionis causam continent. l. 2. §. quædam, ff. eod.

Item diuiduntur ex tempore, quia alia sunt annalia, alia perpetua. l. 1. §. fin. ff. eod.

Diuisio Decimasexta.

SEruitutes diuiduntur, quia alię sunt personarum, vt vsusfructus, alię sunt rerum, vt seruitutes rusticorum, prędiorum, & vrbanorum. l. 1. ff. de seruitutibus.

Diuisio Decimaseptima.

REs diuiduntur, quia aliç sunt diuinæ, aliç humanę. l. 1. in princ. ff. de diuis rerum.

Diuinę item diuiduntur, quia alię sunt Sacrę, alię Religiosę, alię Sanctę. d. l. 1. §. 1. & §. quod autem. Humanę item diuiduntur, quia aliç sunt publicę, aliç priuatę: d. l. 1. §. hę autem res. Item diuiduntur quarto quia aliç sunt in patrimonio nostro, aliç extra patrimonium nostrum; nam quędam sunt naturali iure communia omnium, quædam publica, quędam vniuersitatis, quędam nullius, pleręque singulorum. inst. de rerum diuis. in princ. & l. 2. eod. Exemplum earum, quę naturali iure communia sunt omninum tradit §. & quidem, instit. de rerum diuis. & d.

l. 2.

l.2. in fin. Publicarum tradit §.flumina, cum seq. inst.eod. & l. nemo. 4. cum sequenti, ff. eod. earum, quę sunt vniuersitatis exemplum tradit. §. vniuersitatis. inst. eod. & l. in tantum. 6. §. vniuersitatis, ff. eod. Item quæ nullius sunt tradit. §. nullius. inst.eod.& d.l.6.§.sacrę res, ff.eod. & d.l.1. §.quod autem, ff. eod. Item earum, quę singularum sunt exemplum tradit. §. singularum, & sequentes. inst. de rerum diuis. vbi glos. in verbo iure Ciuili. & §. 1. & toto tit. inst. de vsucap. & per quas pers. nobis acq. & ff. de acquir. rerum domin. cum similibus.

Item quinto diuiditur, quia aliæ sunt corporales, alię incorporales. inst.de rebus corpor. & incorpor. & l. 1. §. quędam, ff. eod.

Item sexto diuiduntur, quia alię sunt mobiles, aliæ immobiles. & ita differunt.

Diuisio Decimaoctaua.

BOnorum possessio diuiditur in ordinariam, & extraordinariam.

Ordinaria, aut est ex testamento, aut ab intestato.

Ab intestamento, vt bonorum possessio { Secundum Tabulas, & contra Tabulas.

Ab intestato, vt est bonorum possessio { Vnde liberi. Vnde legittimi. Vnde proximi cognati. Vnde vir, & vxor.

Inst. de bonorum pos. §. sunt autem, vsque ad §. cum igitur, concordat. l. sed cum. 6. §. bonorum, ff. eod.

Diuisio Decimanona.

TEstamenti prima diuisio est, quod alterum Calatis comitijs, alterum procintum, alterum per æs, & li-

bram, alterum honorarium, alterum ciuile dicebatur. inst. de test. §. 1.

Secunda diuisio est, quod alterum iustum, alterum iniustum dicitur. l. 1. §. 1. ff. quemad. test. aperia.

Tertia diuisio est, quod alterum scriptum, alterum nuncupatiuum dicitur. & sic constat differre.

Diuisio Vigesima.

COgnationis diuisio est, quia alia est naturalis, alia ciuilis, alia mixta, hoc est ciuilis, & naruralis, sed ciuilis magis proprie adgnatio vocatur. l. non facile. 4. §. cognationis, ff. de gradibus cogn.

Item alij sunt gradus superioris, alij inferioris, alij ex transuerso, siue à latere. inst. de gradibus cogn. in princ. concordat l. 1. in princ. ff. eod. & l. 9. eod. & superior cognatio est parentum, inferior liberorum. l. 10. §. parentes, ff. de gradibus, ex transuerso, siue à latere cognationis species proponitur d. l. 10. §. parentes eod. & ratio, qua potest cognosci, quoto quisque gradu alteri sit cognatus proponitur. §. at quoties de d. l. 10. & ita differunt.

Diuisio Vigesimaprima.

LEgata, & fideicommissa olim in quatuor genera diuidebantur, vnum, quod appellabatur per vindicationem, alterum per donationem, tertium sinendi modo, quartum per præceptionem, quę diuisio proponitur, ac tollitur. inst. de legatis. §. sed olim quidem.

Diuisio Vigesimasecunda.

COnditionum diuisio triplex ostenditur in l. in facto. 59. ff. de condit. & demostr. quamuis, vt dicit ibi glos. in verbo quasi, aliæ multæ sint diuisiones, sed hæ frequentius contingunt.

Nam

Nam prima, aut in dando, aut in faciendo, aut in euentu consistit.

Secunda, aut est affirmatiua, aut negatiua.

Tertia, aut est expressa, aut tacita, illa facti, hæc iuris conditio appellatur. l. multum interest. 21. ff. eod. & vide in tract. meo de condit. c.3. in princ.

Diuisio Vigesimatertia.

DOnatio diuiditur in donationem mortis causa, & in donationem inter viuos, hæc propria illa impropria, quæ continet etiam donationem ante, seu propter nuptias. inst. de donat. in princ. concordat, l.1. ff.eod.

Diuisio Vigesimaquarta.

DOnatio mortis causa diuiditur in tres species. Prima est, cum quis nullo præsentis periculi metu conterritus, sed sola cogitatione mortalitatis donat. Secunda est, cum quis imminente periculo commotus ita donat, vt statim fiat accipientis. Tertia est, cum quis periculo mortis non sic det, vt statim fiat accipientis, sed tunc demum, cum mors fuerit insecuta. l.2. ff. de mortis caus. donat.& l.mortis causa. 30. §.rursus,& l.senatus consuit. 34.§.mortis causa, ff. eod. & sic constat differre.

Diuisio Vigesimaquinta.

OBligationis prima diuisio est, quod alia est Naturalis, alia Ciuilis. l. iuris gentium. 7. ff. de pactis. Naturaiis obligationis species, & exempla tradunt. l.cum amplius. 84. ff. de reg. iur. & l. 1. in princ. ff. de pact. & §. sed cum nulla, de d.l.iuris gentium, & l. 1. §. fin. ff. de nouatio, & l. serui. 13. ff. de act. & oblig. & l. 1. in princ. ff. ad Macedon. cuius obligationis propria sunt sex potissimum.

fimum. Quorum primum est, vt solo æquitatis vinculo substineantur, nullo iure ciuili suffultæ, ff. de soluti, & vt Ciuilis obligatio dicitur vinculum iuris, ita Naturalis obligatio dicitur vinculum æquitatis. Alterum proprium est, quod naturaliter obligati improprie debitores dicuntur. l. fideiussor. 16. ibi nam licet minus, ff. de fideiussor. quia proprie debitor is dicitur, à quo inuito pecunia exigi potest. l. debitor. 108. ff. de verb. sign. Ab eo autem, qui naturaliter est obligatus, inuito pecunia exigi non potest, cum aduersus eum non detur actio. d. l. debitor. Tertium naturalis obligationis proprium est, quod ex ea nulla detur actio, sed tantum exceptio, quod approbatur exemplo pacti nudi. primo in l. iuris gentium. 7. §. sed cum nulla, ff. de pactis. Item exemplo pupilli mutuum accipientis, & post pubertatem soluentis. l. naturaliter. 13. §. fin. cum l. sequenti, ff. de cond. indeb. Tertio approbatur exemplo serui contrahentis, cuius nomine solutio est facta. d. l. 13. in princ. concordat. l. hæres. 21. §. quod sic. ibi, & tamen nihilominus, ff. de fideiussoribus. Quarto approbatur exemplo filij familias mutuam pecuniam accipientis, & post emancipationem soluentis. l. sed & si. 11. §. fin. cum l. sequenti, ff. ad Macedon. l. & naturales. 9. ff. de actio, & oblig. & l. fideiussor. 16. §. fideiussor, ff. de fideiussoribus, & hoc nisi aliqua Ciuili lege adiuuetur. l. legitima. 6. ff. de pactis. Quartum proprium est, quod quamuis alias accessorium sequatur naturam sui principalis, tamen obligatio fideiussoria, & pignoraticia naturali obligationi accedens parit actionem, quamuis ipsa principalis obligatio actionem non pariat. l. fideiussor. 16. §. fideiussor, ff. de fideiussoribus. & l. naturaliter. 16. in princ. ibi, & ob id, ff. de cond. indeb. & l. res. 5. ibi, vel tantum, & l. quæsitum. 14. §. fin. ff. de pignor. Quintum proprium est, quod si fideiussor naturalis debitoris, pro quo intercesserat, hæres extiterit, fideiussaria obligatio non extinguatur, quamuis secus in alio fideiussore

sore

fore eueniret. l. Sticchum. 95. §. quid vulgo, ff. de solutionibus. Sextum proprium est, quod Naturalis obligatio, pacto conuento de non petendo, ipso iure tollatur, cum aliæ obligationes per pactum, non ipso iure, sed per exceptionem tollantur. d. l. sticchum. 95. §. naturalis, ff. de solutionibus. Et ex ijs constant Ciuilis, & Naturalis obligationis differentiæ.

Secunda obligationis diuisio est, quod alia sit Ciuilis, alia Prætoria Inst. de obligationibus §. 1. & §. Ciuiles eod.

Tertia obligationis diuisio ex causa efficiente sumpta, est, quod nascitur, aut ex contractu, aut ex quasi contractu, aut ex maleficio, aut ex quasi maleficio. Inst. de oblig. §. sequens, & l. 1. in princ. ff. de actio. & obligat. Obligationis ex contractu descendentis diuisio sumpta ex causa, & modo contractus quadruplex est, Nam aut re primo, aut verbis secundo, Tertio aut litteris, Quarto aut consensu contrahitur. Instit. de oblig. §. fin. & l. 1. §. 1. ff. de actio. & oblig. Quid sit re contrahere dicit l. obligamur, 51. §. 1. scilicet mutuum, commodum, depositum, pignus, concordat Inst. quibus modis contra. obli. vbi additur quinta species, nempe solutio indebiti. Quid sit verbis contrahere obligationem dicit d. l. 1. §. verbis, concordat d. l. obligamur, 51. §. verbis. Quid sit litteris contrahere obligationem dicit Inst. de litter. oblig. & aliud exemplum ponit l. vltima, in princ. ff. mandati, & l. non fig. 37. ff. de actio, & oblig. Quid sit consensu contrahere obligationem dicit Inst. de oblig. ex consensu, & l. 2. ff. de actio. & oblig. concordat l. obligamur, 51. §. consentientes eod. & l. si stipuler. 35. §. fin. ff. de verb. oblig.

Item contractus, ex quo descendit obligatio dupliciter diuiditur. Nam primo alij sunt contractus nominati, alij innominati. l. iuris gentium 7. in princ. ff. de pactis. Et de innominatis, atque eorum species dicit l. naturales 5. ff. de præscript. verbis.

Item obligationis diuisio, itidem ex causa, seu facto

sumpta proponitur. l. obligamur. 51. ff. de actio. & oblig. Nam contrahitur aut re, aut verbis, aut vtroque, aut consensu, aut lege, aut iure honorario, aut ex necessitate, aut ex facto, quorum exempla subsequuntur in d.l. 51.

Item obligationum alia diuisio est duplex; Nam primo, aut nomine nostro, secundo aut nomine alieno obligamur. l. 1. §. aut proprio. ff. de actio. & oblig.

Item obligationum alia diuisio est quadruplex sumpta, ex causis formalibus, l. obligationum fere 43. ff. de actio. & oblig. Nam primo in obligationibus est dies. 2. conditio. 3. aut modus. 4. aut accessio. Quorum exempla in d. l. subsequuntur. ibi cum dies de die, de conditione, ibi conditio vero, de modo ibi. modus autem, de accessione ibi accessio vero. & sic patet differre.

Diuisio Vigesimasexta.

ACtionis diuisio sumpta ex persona eius, aduersus quē competit, est duplex. In rem prima, quæ dicitur vindicatio, secunda in personam, quę dicitur condictio. l. actionum. 24. in princ. ff. de actio. & oblig. & Inst. de act. §. omnium.

Actionis diuisio secunda sumpta ex facto, ex quo agitur est duplex. Prima ex contractu, secunda ex facto, tertia in factum est. l. actionum. 24. §. actionum. ff. de act. & oblig. quorum exempla subsequuntur. Nam de prima ex contractu ibi ex contractu, De secunda ex facto ibi. ex facto, De tertia in factum ibi in factum, & supra Diuis. 25. vers. tertia obligationis diuisio.

Actionis diuisio tertia sumpta ex iure, ex quo agitur, est duplex. Nam primo, aut dicitur Ciuilis, secundo aut honoraria. d.l. 24. §. fin. & in Diuis. 25. vers. secunda obligationis diuisio, & Inst. de actio. §. sed istæ quidem. Vbi vtriusq; species, & exempla enumerantur, quæ Honorariæ dicuntur, dicuntur etiam Prætoriæ, & sunt annales. Inst.

de

de perpet.& temp. actio in princ. nisi contineant persecutionem rei l. in honorarijs, 34. ff. de actio. & oblig. & inst. eod. in princ.

Actionis diuisio quarta sumpta itidem ex iure, quo agitur, est duplex. Prima directa, secunda vtilis. Directa est, quę ex ipsis verbis legis datur. Vtilis verò, quæ cessantibus verbis, ex mente legis iusta interpretatione competit. Vtputa dicit lex Aquilia si quis alteri damnum fecerit, quod vsserit, fregerit, ruperit iniuria quanti ea res erit, diebus triginta proximis, tantum æs domino dare damnas esto. l. si seruus 26. §. tertio autem, ff. ad legem Aquiliam.

Si quis igitur seruum alicuius; vel pecudem usserit, fregerit, ruperit, ex iam dictis verbis legis actio competit, quæ dicitur Directa d. l. 26. §. si quis autem alienum vinum, vel frumentum consumpserit, ex dictis verbis actio quidem non competit, quia de vsto, fracto, & rupto, non de consumpto, vel effuso loquitur, quia tamen mens legislatoris: & hæc fuit, vt quis de consumpto quoque teneatur, ex mente legis competit actio, quæ dicitur vtilis, l. qui occidit, 30. §. si quis alienum, ff. eod. quoties enim deficit actio, vel exceptio directa, vtilis actio, vel exceptio danda est, l. quia, 11. & l. quoties 22. ff. de prescriptis verbis; & nihil interest, qua actione quis agat, vel conueniatur, nam vtraque est eiusdem potestatis, & eundem habet effectum, l. actio negociorum gestorum 46. ff. de negocior. gestor.

Actionis diuisio quinta sumpta ex re, quæ in actionem venit, seu fine est triplex. Nam prima persequendę rei causa comparata est. Secunda penæ. Tertia vtriusque nempe rei, & penæ Inst. de act. §. sequens, quarum exempla ibi subsequuntur. De prima persequendę ibi rei persequendę. De secunda pęnę, ibi pęna tantum. De tertia vtriusque rei, & pęnę, quæ dicitur mixta ibi. Quo casu, & ibi. Ob id, & ibi Vi autem, & ibi. Item mixta.

D Actio-

Actionis diuisio sexta itidem sumpta ex re, quę in actionem venit, quadruplex est. Nam prima in simplum concepta est. Secunda in duplum, tertia in triplum, quarta in quadruplum, vlterius nulla actio extenditur. Inst. de actio. §. omnes autem actiones, vel in simplum, quorum exempla ibi subsequuntur. De prima simpli ibi. In simplū. De secunda dupli ibi. In duplum. De tertia tripli ibi. Tripli vero. De quarta quadrupli ibi. Quadrupli autem.

Actionis septima diuisio duplex est. Nam prima bonę fidei. Secunda stricti iuris. Inst. de act. §. actionum quędam bonæ fidei. quorum exempla ibi subsequuntur. De Prima bonæ fidei ibi. Bonæ fidei, cetera vero sunt stricti iuris.

Actionis octaua diuisio ex adiuncto iudicis officio sumpta est duplex. Prima Arbitraria. Secunda, non arbitraria Inst. de actio. §. pręterea quasdam, quorum exempla ibi subsequuntur.

Actionis nona diuisio ex omnibus generibus actionum notanda totuplex est, quotuplicia sunt genera actionum, quæ enumerantur, l. actionis 36. ff. de actio. & oblig. & inst. de actio §. quædam actiones, & aliæ multę infra suis locis specialibus ponendæ. Et sic patet differre.

Diuisio Vigesimaseptima.

PActi conuenti, seu conuentionis Prima diuisio duplex est. Nam prima dicitur Nominata. Secunda innominata, l. 1. §. fin. ff. de pactis, & l. iuris gentium 7. in princ. eodem.

Pactorum tertia diuisio est duplex. Nam Prima pacta legitima, secunda iuris gentium continet dicta l. conuentionum, & l. legittima, 6. ff. eod. concordat inst. de oblig. §. ciuiles.

Pacti, & conuentionis quarta diuisio duplex est. Nam prima parit actionem. Secunda exceptionem tantum, l.

iuris

iuris gentium 7. in princ. ff. de pactis.

Pactorum quinta diuisio duplex est. Nam prima pactũ reale, secunda personale continet d.l.7.§.pactorum, & l. tale 40. in princ. eod.

Pactorum sexta diuisio duplex est. Nam prima continet pacta expræssa, secunda pacta Tacita, l. 2.ff.de pactis. Cuius Taciti prima species proponitur d.l.2.Secunda species proponitur d.l.4.§.huius rei. quarta species proponitur d. l.4.§.fin. quinta species proponitur l. qui in futurum, 56. in princ. ff.de pact. sexta species proponitur, l.si vnus, 27. §. si acceptilatio, ff.de pactis, septima species proponitur l.2.C.de pactis. octaua species est, si quis id, quod sibi debetur, ab alio sibi dari sit stipulatus, hoc enim casu prior, debitor exceptione pacti conuenti defenditur, quę species approbatur, & distinguitur, l.in persona, 30. §. qui pecuniam, ff. de pactis.

Pactorum septima diuisio est quadruplex, aut enim re primo, secundo verbis, tertio litteris, quarto consensu fiũt. Vide supra diuis. 25. Vers. Obligationis ex contractu descendentis diuisio sumpta ex causa, & modo contractus, & ita dignoscitur eorumdem differentia.

Diuisio Vigesimaoctaua.

Stipulationum prima diuisio sumpta ex causa efficienti quadruplex est. Nam prima continet Iudiciales, secunda Prętorias, tertia conuentionales, quarta communes, l.stipulationum, 5.ff.de verb.oblig.quorum exempla ibi subsequntur. Nam de prima Iudiciali ibi Iudiciales. de secunda Prętoria ibi Prętorię. de tertia conuentionali ibi conuentionales. De quarta communi ibi Communes. Concordat Inst. de diuis. stipulationum, §.stipulationum. Azzo in summa, ff. de Prætorijs stipulat.

Stipulationum secunda diuisio sumpta ex re in stipulatum deducta est duplex. Nam prima consistit in dando,

ſecunda in faciendo. l. 2. in princ. ff. de verb. oblig. concordat Inſt. eod. §. non ſolum,

Stipulationum tertia diuiſio itidem ſumpta ex re in ſtipulatum deducta eſt duplex prima eſt Certa, ſecunda Incerta, l. ſtipulationum 74. cum l. ſequenti, ff. de verb. oblig. quorum exempla ſubſequuntur ibi: Nam de prima Certa ibi, Certum eſt. De ſecunda incerta ibi, Vbi autem non apparet. Certæ ſtipulationis ſpecies ibi octo proponuntur, Incertę decem, quas ſcire multum intereſt. Nam ex ſtipulatione certa oritur certi condictio, ex incerta datur actio ex ſtipulatu, l. ſi quis, 24. ff. ſi cert. pet. & Inſt. de verb. oblig. in prin.

Stipulationum quarta diuiſio eſt duplex. Nam prima eſt Diuidua, ſecunda Indiuidua, l. in exceptione 85. ff. de verb. oblig. & ita differre conſtat.

Diuiſio Vigeſimanona.

Stipulationum Prętoriarum prima diuiſio eſt triplex, nam prima Iudiciales, ſecunda Cautionales, tertia Communes ſtipulationes continet, l. 1. in princ. ff. de prætor. ſtipul. quarum exempla ſubſequuntur ibi. Nam de prima iudiciali, ibi iudiciales. De ſecunda cautionali, ibi cautionales. De tertia communi, ibi communes, & omnes ſui natura ſunt cautionales ibi.

Stipulationum Prętoriarum ſecunda diuiſio duplex eſt. Nam prima habet eas, quæ ſatiſdationem exigunt, ſecunda eas, quæ nudam exigunt repromiſſionem dicta l. 1. §. ſtipulationum vſque ad §. his verbis, ff. de prætor. ſtipul. quorum exempla ſubſequuntur ibi. Nam de prima quę ſatiſdationem exigit ibi. Stipulatio iſta, & ibi. Namque de eo, & ibi, ſed & hij, & ibi. Nam ſi. De ſecunda quę ſatiſdationem non exigit, ſed nudam repromiſſionem ibi. Vbi de prima.

Stipulationum Prętoriarum tertia diuiſio eſt duplex.

Nam

Nam prima continet rei restitutionem : secunda incertam quantitatem, l. 2. ff. de pretor. stipul. quarum exempla ibi subsequuntur: Nam de prima rei. De secunda incertam quantitatem continente. ibi incertam quantitatem. & & sic differunt propter diuersitatem nominis.

Diuisio Trigesima.

PIgnoris diuisio duplex est. Nam aliud est Conuentionale, aliud Pretorinm, l. 2. in princ. C. de Pretor. pigno. & ideo differre constat.

Diuisio Trigesimaprima.

SOcietatis diuisio duplex est, aut enim primo est totorum bonorum, aut secundo vnius alicuius negociationis. Inst. de societate, §. societatem coire, & l. societates, 5. ff. pro socio, vt hac ratione differant.

Diuisio Trigesimasecunda.

MAndati diuisio quintuplex est. nam primo contrahitur, si sua tantum gratia aliquis tibi mandet. Secundo si sua, & tua, Tertia si aliena tantum. Quarto si sua, & aliena. Quinto si tua, & aliena. Inst. de mandato in princ. quorum exempla ibi subsequuntur. De primo si sua tantum gratia ibi. Mandatis tantum. De secundo si sua, & tua ibi. Tua gratia & mandantis. De tertio si aliena tantum, ibi. Aliena tantum. De quarto si sua, & aliena, ibi. sua, & aliena. De quinto si tua, & aliena, ibi. Tua, & aliena: Tua tantum gratia mandatum superuacuum est, ibi. At si tua tantum, & est potius consilium, ibi. Tua tantum gratia interuenit concordat, l. 2. ff. mandati, & hac ratione differre non est dubium.

Tri-

Diuisio Trigesimatertia.

ACtionis Pręscriptis verbis quadruplex diuisio ex quatuor causis sumpta est: nam prima est Do tibi, vt des; secunda do, vt facias; tertia facio, vt des: quarta facio, vt facias, l. naturalis, 5. ff. pręscript. verbis, quorum exempla ibi subsequuntur: nam de prima Do tibi, vt des, ibi, Etsi quidem. De secunda do, vt facias, ibi, At cum do, vt facias: De tertia facio, vt des, ibi. Quod si faciam, vt des. De quarta facio, vt facias, ibi, sed si facio, vt facias, & ita differunt.

Diuisio Trigesimaquarta.

NEgociorum gestorum actionis diuisio duplex est. Directa vna, Altera contraria. Inst. de oblig. quę quasi ex contr. nasc. §. 1. ibi. sed domino quidem, concordat l. 2. ff. negocijs gestis. & vtique ideo differre colligitur.

Diuisio Trigesimaquinta.

FVrti diuisio duplex est: prima habet furtum manifestum. Secunda non manifestum, l. 2. ff. de furtis, & Inst. de oblig. quę ex delicto nascun. §. furtorum, & differentia patet.

Diuisio Trigesimasexta.

EXceptionum prima diuisio duplex est: nam primo quędam ex legibus, vel ex ijs, quę legis vicem obtinent, substantiam capiunt. Secundo quędam ex Pręctoris iurisdictione, & sic primę ciuiles: secundę Prætorię dici possunt, Inst. de except. §. hęc exempli; in fine.

Exceptionum secunda diuisio sumpta ab effectu est duplex, nam prima habet perpetuas, & peremptorias. secun-

da temporales, & dilatorias. Inst. eod. §. appellantur, quorum exempla ibi subsequuntur. De prima perpetua, & peremptoria, ibi, perpetuę, & peremptorię. De secunda temporali, & dilatoria, ibi temporales, atque dilatorię exemplum subsequitur, & Inst. eod. §. penult. concordat diuisioni propositę, l. 2. §. fin. ff. de except. & l. exceptiones, 3. ff. eod. & l. si quis, 12. C. eod. & l. apertissimi. C. de iudicijs istę temporales, seu dilatoriæ translatiuę etiam dici possunt ex sententia Cicer. lib. 1. de Oratore, ibi Atque in nostra quidem consuetudine multis de causis fit, vt rarius incidant translationes, has vtique meminit Quintil. de Oratore lib. 5. c. 13. in princ. ibi Patronus neget, defendat, transferat illę peremptoriæ, & perpetuæ exclusiuæ, ibi, Nam & prætorijs exceptionibus multæ excluduntur actiones, quem refert Budæus in annot. in Pandect. ex l. posteriore de orig. iuris, in verbo vindicias; fol. 119. & differre vtique notum est.

Diuisio Trigesimaseptima.

Liberationum diuisio prima sumpta ex iure, seu causa liberationis est duplex. Prima Naturalis, secunda Ciuilis, l. verborum, 107. ff. de solutionibus, quorum exempla ibi subsequuntur. Nam de prima naturali ibi Naturaliter, de secunda Ciuili ibi Ciuiliter exemplum subsequitur.

Liberationum secunda diuisio sumpta ex modo liberandi est duplex. Prima, quod ex quibusdam causis ipso iure liberatio contingat secunda quod ex quibusdam causis nonnisi per exceptionem ipso iure veluti solutione, Nouatione, Acceptilatione, &c. quibus modis debitor liberatur, etiam antequam solutionis, nouationis, vel acceptilationis exceptio fuerit opposita. Per exceptionem autem liberatur reus, cum non sufficit aliquid factum esse, ex quo reus liberari possit, sed requirituretiam, vt in isto

facto

facto exceptio in iudicio sit opposita. De prima exemplum est in l. si vnus. 27. §. pactus ne peteret, ff. de pactis, ibi. si pactum conuentum tale fuit. De secunda exemplum est in l. eum qui 56. §. qui ita stipulatur ibi. Quemadmodum is, ff. de verb. oblig. concordat, l. obligationum 43. §. placet, ff. de actio. & oblig. & sic patet differentia.

Diuisio Trigesimaoctaua.

NOuationis, & Delegationis diuisio duplex est. Prima fit per stipulationem. secunda fit per litis contestationem, l. delegare 11. in fine, ff. de nouatio.

Nouationis secunda diuisio triplex est. Prima cum vnius personę obligatio in alterius personæ obligationem nouatur, secunda cum alterius generis obligatio in verborum obligationem nouatur, Tertia cum verborum obligatio in alteram formam commutatur, idest cum ei adijcitur, vel detrahitur, l. 1. & 2. ff. de nouatio. & hac ratione differunt.

Diuisio Trigesimanona.

CApitis diminutionis diuisio triplex est. Prima maxima, secunda maior, seu media; tertia minima. Inst. de capit. diminut. quarum exempla ibi subsequuntur. De prima maxima, ibi. Maxima. De secunda minori, vel media, ibi. Minor, siue media. De tertia minima, ibi. Minima exemplum subsequitur. concordat, l. vlt. ff. eod. & sic differre constat.

Diuisio Quadragesima.

POstliminij diuisio duplex est. Primum in pace, secundum in Bello. competit, l. postliminij. 5. ff. de capt. & postlim. reuers. quorum exempla ibi subsequuntur. De

primo

primo in pace ibi. In pace. De secundo in Bello, ibi in Bello exemplum subsequitur.

Diuisio Quadragesimaprima.

IMperium dupliciter diuiditur primo in Merum, secundo in Mixtum, l. Imperium, 3. ff. de iurisd. omn. iud. quorum exempla ibi subsequuntur. Nam de primo mero, ibi, merum imperium. De secundo mixto, ibi mixtum est subsequitur exemplum. & differre cognoscitur.

Diuisio Quadragesimasecunda.

FIdeijussor quadrupliciter diuiditur, primo in fideijussorem, secundo in mandatorem, tertio in constitutorem, quarto in expromissorem, l. 1. & 3. §. 1. ff. de const. pecun. quæ dicit de constitutore, & l. 2. C. eod. de fideiussore. Inst. de fideiusso. & ff. de mandatore dicit, l. si vero nō remunerandi causa, §. si post creditum, ff. mādat. de expromissore dicit, l. 5. §. satisacceptio, ff. de verbor. oblig. & sic patet differre.

Diuisio Quadragesimatertia.

NOmina appellatiua dupliciter diuiduntur, nam quędam sunt, quæ res habent eo ipso, quod sunt res sine hominis impositione, vt homo, asinus, quędam sunt, quę res habent per accidens, vt albus, niger, homo albus, niger asinus, quorum error in prima specie vitiat actum. in secunda non vitiat. Bald. in l. si quis in fundi vocabulo, num. 3. vers. quarto circa hoc quæritur nunquid, ff. de legat. 1. vsque ad vers. in glo. quia vestem, & sic differre constat.

Diuiſio Quadrageſimaquarta.

COnſuetudo dupliciter diuiditur. in ſcripta, & non ſcripta diſt. 1. c. conſuetudo; §. nec differt, & §. cum itaque.

Diuiſio Quadrageſimaquinta.

CAnonum diuiſio habetur diſt. 3. cap. regula §. porro canonum.

Diuiſio Quadrageſimaſexta.

EXcommunicationis diuiſio quadruplex eſt, quia alia fit ipſo iure, alia per ſententiam, alia, quę fit à corpore Chriſti, & alia, quæ fit à communione fidelium, vt habetur 11. q. 3. c. curæ ſit. §. fin. cum c. ſequen. cap. ad menſas, §. euidenter. ver. ſed ipſius ſententię, cum ſequen. Excommunicationis ipſo iure exemplum proponitur 24. q. 13. c. de illis, c. cum aliquis, & c. certum, in princ. & in multis ideo differunt.

Diuiſio Quadrageſimaſeptima.

ABlutionis diuiſio duplex eſt. Vna publica, alia priuata, vt habetur 26. quęſt. 6. cap. miniſtrare; §. ſed notandum.

Diuiſio Quadrageſimaoctaua.

DIuiſio Clericorum in Canonicos, & non canonicos habetur. c. cum tibi. 18. de verborum ſignific.

Diuiſio Quadrageſimanona.

DIuiſio Epiſcoporum, & ſpecies habentur in c. 1. §. ordo vero diſtinct. 21.

Diuiſio Quinquageſima.

PAenitentia triplex habetur, in cap. tres ſunt. de pœniten. diſtinct. 1. & duplex vera, & falſa, in cap. inſtanti, §. fin. & c. ſceleratior, §. 1. diſtinct. 3. de pęniten. item interior, & exterior, cap. quis aliquando, §. è contra, diſtinct. 1. eodem.

Diuiſio Quinquageſimaprima.

PEccata diuiduntur in mortalia, & venialia, cap. cum vnum. §. vnde. diſtinct. 25. Item in originalia, & actualia, c. regenerante. diſtinc. 4. de conſecrat.

Diuiſio Quinquageſimaſecunda.

SPonſalia alia ſunt de præſenti, alia de futuro c. ſi inter virum, 31. de ſponſalibus.

Diuiſio Quinquageſimatertia.

MAtrimonium aliud eſt initiatum, aliud ratum 27. quęſt. 2. cap. ſtatutum, §. fin. aliud legitimũ, & non ratum, aliud ratum, & non legitimũ, aliud denique legitimum, & ratum, 28. q. 1. c. vlt. §. coniugium. & ſic propter nominis diuerſitatem differre conſtat, vt ſępe dixi.

FINIS.